

Hørings svar – forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om adgang til å pålegge opplæring utenfor egen gruppe for en begrenset periode

Innledning

Personskadeforbundet LTN takker for muligheten til å gi innspill til forslaget om endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om adgang til å pålegge opplæring utenfor egen gruppe for en begrenset periode.

Vi representerer personer som har vært utsatt for ulykker og alvorlig sykdom, samt deres pårørende. Blant våre medlemmer er det mange barn og unge med traumatiske hodeskader og andre nevrologiske skader, i tillegg til familier der barn lever tett på alvorlig sykdom eller skade hos foreldre eller søsken.

Vi er bekymret for at forslaget kan få negative konsekvenser for barn og unge med usynlige vansker, funksjonsnedsettelse og barn i sårbare livssituasjoner. Etter vårt syn er det en risiko for at oppmerksomheten flyttes bort fra årsakene til utfordringene og over på eleven som viser utfordrende atferd.

Personskadeforbundet mener at utfordringer i skolen først og fremst må møtes med forebygging, kompetanse, tilrettelegging og ressurser – ikke ved å ta elever ut av fellesskapet.

Barn med usynlige vansker risikerer å bli særlig rammet

Mange av våre medlemmer lever med usynlige vansker etter hodeskade eller annen nevrologisk skade. Dette kan blant annet innebære utfordringer med regulering av følelser, impuls kontroll, konsentrasjon, sosial forståelse, stress og overstimulering.

For noen elever kan støy, mange inntrykk eller raske overganger føre til at de blir overbelastet. Reaksjonene kan komme til uttrykk som uro, frustrasjon, tilbaketrekning eller atferd som av omgivelsene oppfattes som forstyrrende.

Vår erfaring er at slike situasjoner ofte kan forebygges gjennom tilrettelegging, forutsigbarhet, stabile voksne og god oppfølging. Vi er bekymret for at forslaget kan føre til at symptomer på skade eller manglende tilrettelegging blir møtt med ekskludering fremfor støtte.

Departementet peker selv på at elever med enkelte former for funksjonsnedsettelse kan bli overrepresentert blant dem som omfattes av tiltaket. Dette understreker behovet for stor varsomhet. Det må aldri være konsekvensene av manglende tilrettelegging eller udekkede behov som danner grunnlag for å ta et barn ut av klassefelleskapet.

Barn som pårørende

Mange barn lever i krevende livssituasjoner, blant annet fordi en forelder eller nær pårørende har alvorlig sykdom, skade eller funksjonsnedsettelse.

Slike belastninger kan påvirke barns regulering, konsentrasjon, læring og sosiale fungering. Barn som står i krevende situasjoner hjemme kan være preget av bekymringer, søvnmangel, stress eller uforutsigbarhet over tid.

Atferd som virker utfordrende eller forstyrrende kan derfor være uttrykk for belastninger barnet står i, snarere enn manglende motivasjon eller vilje til å delta i undervisningen.

Vi er bekymret for at forslaget i for liten grad tar høyde for dette, og at barn i sårbare livssituasjoner risikerer å bli møtt med ekskludering fremfor støtte og forståelse.

Forslaget må ses i lys av skolens ressursituasjon

Personskadeforbundet er bekymret for at forslaget ikke tar hensyn til den økonomiske og ressursmessige situasjonen mange skoler allerede står i.

Gjennom kontakt med medlemmer og familier opplever vi jevnlig at elever med hodeskader, kognitive vansker eller andre sammensatte behov ikke får den oppfølgingen de har behov for i skolehverdagen. Mange foreldre forteller om utfordringer knyttet til å få innvilget assistentressurser eller annen nødvendig støtte.

Når departementet samtidig legger til grunn at forslaget ikke vil medføre behov for økte ressurser, fremstår dette lite realistisk.

Dersom en elev skal få et forsvarlig opplæringstilbud utenfor egen klasse, krever dette både personell, kompetanse, planlegging og oppfølging. Det er vanskelig å se hvordan dette kan gjennomføres uten tilførsel av nye ressurser.

Vi frykter derfor at ordningen i praksis kan bli brukt når skolen ikke har kapasitet til å følge opp eleven innenfor det ordinære klassefelleskapet. Risikoen er at utfordringer som egentlig skyldes manglende ressurser eller tilrettelegging, blir definert som et problem hos eleven.

Risiko for stigmatisering og varig utenforskap

Tilhørighet til klassen er avgjørende for barns selvbilde, trygghet og motivasjon. Å bli tatt ut av undervisningen er ikke et nøytralt tiltak.

Vi er særlig opptatt av hvordan eleven opplever seg selv etter å ha blitt tatt ut av klassen. For barn og unge er følelsen av å høre til en viktig del av både læring og utvikling. Det å bli sendt ut av gruppen kan oppleves som et signal om at man ikke passer inn eller ikke er ønsket i fellesskapet.

Samtidig risikerer man at medelever og foreldre oppfatter eleven som problemet, noe som kan bidra til stigmatisering og utenforskap. Dette er særlig alvorlig for elever som allerede strever sosialt eller opplever seg annerledes enn andre.

Forslaget risikerer derfor å få konsekvenser langt utover den perioden eleven faktisk er tatt ut av klassen. Det kan påvirke relasjoner, tilhørighet, motivasjon og tillit til skolen over tid.

Vi er også bekymret for hvilke holdninger et slikt tiltak lærer barn og unge. Når elever tas ut av fellesskapet som reaksjon på uro eller utfordringer, kan det skape en forståelse av at ekskludering er løsningen på vanskelige situasjoner – fremfor relasjonsbygging, tilrettelegging og støtte.

Rettsikkerhet, barnets beste og risiko for ulik praksis

Personskadeforbundet er bekymret for den vide og skjønnsmessige forståelsen av begrepet «forstyrrende atferd».

Det som i realiteten er uttrykk for overstimulering, fatigue, psykiske belastninger, sorg, manglende tilrettelegging eller behov for utredning, kan bli tolket som uro eller manglende tilpasning.

Vi er også bekymret for at forslaget kan føre til større geografiske forskjeller i elevers rettsikkerhet og opplæringstilbud. Tilgang på spesialpedagogisk kompetanse, skolefaglige støttetjenester og tverrfaglige ressurser varierer betydelig mellom kommuner. I mindre kommuner og skoler kan det være færre fagpersoner å støtte seg på når det skal gjøres krevende vurderinger av elevens behov, årsakene til utfordrende atferd og hvilke tiltak som er mest hensiktsmessige. Dette kan øke risikoen for feilvurderinger og ulik praksis, og dermed føre til at elevers rettigheter og muligheter blir avhengige av hvor i landet de bor.

Når et så inngripende tiltak skal kunne brukes uten samtykke, samtidig som vurderingene i stor grad overlates til skjønn hos lærere og skoleledelse, øker risikoen for ulik praksis, feilvurderinger og rettighetsbrudd.

Vi mener også at forslaget utfordrer sentrale prinsipper i opplæringsloven om barnets beste, elevmedvirkning, samarbeid med hjemmet og retten til et trygt og inkluderende skolemiljø.

Manglende krav til kompetanse, innhold og oppfølging

Vi er særlig bekymret for at forslaget ikke stiller tydelige krav til:

- kompetansen hos de som skal følge opp eleven

- innholdet i opplæringstilbudet
- plan for tilbakeføring til klassen
- dokumentasjon og evaluering
- hvordan elevens sosiale tilhørighet skal ivaretas

Dersom forslaget vedtas, mener vi det som minimum må stilles krav om at vedtaket beskriver hvilke tiltak som er forsøkt først, hvordan elevens rett til opplæring skal ivaretas, hvordan tilhørigheten til klassefelleskapet skal opprettholdes, og hvordan tilbakeføring skal gjennomføres.

CRPD og risiko for indirekte diskriminering

Personskadeforbundet er bekymret for risikoen for indirekte diskriminering av elever med funksjonsnedsettelse.

CRPD bygger på prinsipper om inkludering, deltakelse og likeverd. Når departementet selv legger til grunn at enkelte grupper elever kan bli overrepresentert blant dem som omfattes av tiltaket, må dette tas på største alvor.

Vi mener det er problematisk å innføre en ordning som kan føre til at elever med funksjonsnedsettelse eller sammensatte utfordringer i større grad enn andre tas ut av klassefelleskapet.

Merknad og anbefaling

Personskadeforbundet LTN støtter ikke regjeringens forslag slik det foreligger.

Vi mener konsekvensene for elever med funksjonsnedsettelse, hodeskader og andre sårbare grupper er for dårlig utredet.

Dersom utfordringen departementet ønsker å løse er at enkelte elever står uten et reelt opplæringstilbud etter bortvisning, bør dette heller løses gjennom styrking av dagens regelverk og oppfølgingstilbud.

Skolen trenger først og fremst:

- flere ressurser
- bedre tilgang på assistenter og støttepersonell
- høyere kompetanse
- sterkere tverrfaglig samarbeid
- bedre tilrettelegging
- mer forebyggende arbeid

– ikke nye hjemler for å ta elever ut av fellesskapet.

Konklusjon

Personskadeforbundet LTN mener at utfordrende atferd ofte må forstås som et signal om at noe ikke fungerer rundt barnet, ikke nødvendigvis hos barnet.

Når elever strever med konsekvenser av skade, sykdom eller belastninger i livet, bør svaret være mer støtte, bedre tilrettelegging og sterkere oppfølging – ikke mindre deltakelse i fellesskapet.

Fellesskolen må bygges på inkludering, tilhørighet, trygghet og forståelse for at barn reagerer ulikt når livet er vanskelig. Utfordringer i skolen må løses ved å styrke systemene rundt eleven, ikke ved å fjerne eleven fra fellesskapet.

Birte Sand Rismyhr

Seniorrådgiver

Marie Brattbakk

Styreleder

